

Ter ere van mijn vijftigste verjaardag.

Ruud Offermans

Sittard, mei 2016

© Alle rechten voorbehouden.

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
Etagelinde	4
Pepelsberg	5
Romeinen	6
Breitstreifenflur	8
Toponiemen	11
Genhoof	13
Belver	16
Hobbelrade	17
Webrig	21
Vrouwenbosch	25
Rènkaove	30
Spaubeek	37
Oude Kerk	41
Printhagenderbeemden	47
Ten Dijcken	48
Pastorie	51
Op 't Broek	52
Aarden wallen	53
Driejaarsbanen	57
Epiloog	58
Literatuur	59

Inleiding

‘Tussen het Vrouwenbosch, het Spaubekerbos en het Stammenderbos ligt het plaatsje Spaubeek verscholen in het dal van de Geleenbeek. Het grondgebied van de voormalige gemeente Spaubeek strekt zich uit van het Maasterras in het zuidwesten tot het beekdal van de Geleenbeek in het noordoosten. Het pleistocene Maasterras gaat ter plaatse vrij plotseling over in een zacht golvend landschap, waarin ruggen en wijde dalen, gericht op de Geleenbeek, sterk domineren. Dit ruggenlandschap is ontstaan door erosie van de zijbeken van de Geleenbeek zoals o.a. de Hoeervloedgraaf, het Hoogbeeksken en de Dijkervloedgraaf.’

Door de aparte plaats die Zuid-Limburg in Nederland inneemt wordt gemakkelijk over het hoofd gezien, hoezeer het deel uitmaakt van een groter gebied dat zich over België, Nederland en Duitsland uitstrekt. De verbindende factor is de spreekwoordelijk vruchtbare löss, die vooral vanwege zijn goede waterhoudende kwaliteiten en zijn gemakkelijke bewerkbaarheid steeds voor vroege bewoning is uitgekozen. Ook het golvend reliëf is karakteristiek. Het prominentste zijn op kleinere schaal de vele diepe insnijdingen, waar soms beken doorheen stromen, maar die vaak ook droog liggen en dan droogdalen worden genoemd.

Voorbeelden zijn: de Keel, de Juttendaal, de Pluymendaal/Takkelinde, de Roukel, de Mouzeval, de Grubben/Espendaal en de Diependaal.

Etagelinde

Zo aan de rand van de weg, het Op 't Veldje staat in een klein driehoekig perceeltje de zogenaamde etagelinde van Spaubeek. Het driehoekig pleintje herinnert aan een bink of een dries, zoals deze te vinden zijn in Nuth, Schimmert en zeker in Catsop. Waar een fraai exemplaar van een dries te bewonderen is. Een andere naam voor brink is dries. Wordt brink vaak gebruikt in het oosten van het land in deze contreien spreekt men vaak van dries: een 'dries' is een toponiem, het komt als 'driesch' al voor in een 13^e eeuwse Vlaams document en betekent dan 'braakliggend weiland'. Dit evolueert tot naam voor een nederzettingvorm in Vlaanderen en Zuid-Nederland. Bij een dries vindt men huizen rondom een centraal middenplein, dat meestal een driehoekige vorm heeft. Dit middenplein deed in de middeleeuwen dienst als gemeenschappelijke weide (meent) voor het vee en als plaats waar men mocht planten, dus men mocht er niet op bouwen. Bij een dries is ook vaak een drinkpoel gelegen.

Bij de etagelinde werd bovenin door het bruidspaar gedanst, een etage lager door de familie en op de begane grond door de gasten. Meestal werd er een vlag in de top gestoken. Hiervoor werden er kleine dansvloeren aangelegd die steunden op de geknotte takken van de linde. In Spaubeek is nog zo'n fraai exemplaar te bewonderen.

Pepelsberg

In de buurt van het voormalige kasteel Sint-Jansgeleen via het Beuke(n)boomsvoetpad komen we bij de Pepelsberg (ook wel Pepersberg of Piepersberg geheten). Het is een kaap aan de plateaurand boven het Geleenbeekdal. Een erosierest van het Midden-terras. Hier zijn in de jaren 70 (van de vorige eeuw) op diverse plaatsen archeologisch vondsten gedaan die wijzen op bewoning in de Steentijd. Het gaat om resten bewerkt vuursteen en aardewerkscherven. Om deze reden werd dit gebied eind jaren tachtig onder de Monumentenwet geplaatst. Gezien de zeer grote hoeveelheid vuurstenen werktuigen is sprake van jachtactiviteiten over een lange periode. Het gebied gaat nu weliswaar schuil achter bomen, maar in het verleden kon men vanaf deze plateaurand uitkijken over het dal van de Geleenbeek. Jagers uit het Stenen Tijdperk wonnen

en bewerkten hier vuurstenen voor de jacht en het bewerken van vachten. Aangenomen wordt dat hier een kamp van rendierjagers is geweest. In het Maasdal zijn soortgelijke prehistorische locaties ook bekend van Mesch en Eyserheide.

Romeinen

Verder waren er ook de Romeinen aanwezig in en nabij de Moorheide. Hiervan getuigen vele vondsten gedaan tijdens de bouw vóór en herbouw ná de Tweede Wereldoorlog van het voormalige Retraitehuis op de Moorheide. Tegen de zonnige zuidflank van de heuvels, mogen we gerust aannemen, dat er in de tweede eeuw op of bij de Moorheide een Romeinse villa heeft gestaan. Tijdens de Germaanse invasie werden nog in diezelfde eeuw praktisch alle Romeinse villa's verwoest.

Zoals bij de bouw van het Retraitehuis op de Moorheide in 1923 is een Romeinse begraafplaats blootgelegd. Bij het graven werden gawe Romeinse voorwerpen gevonden, potten en pannen maar ook dakpannen. Die voorwerpen zijn in 1942 verloren gegaan. In de nacht van 5 op 6 oktober van dat jaar werd het huis per vergissing gebombardeerd door Engelse vliegtuigen. Bij de herbouw in 1944, zijn weer verschillende belangrijke vondsten gedaan, zoals scherven en

een met lauweren gekroond borstbeeld en een munt met de volgende legende: IMP. CAES. NERVA TRAIAN. AUG. Daaruit kon men afleiden dat die munt geslagen was tijdens de regering van keizer Trajanus die in 117 na Chr. stierf. De gebruiksvoorwerpen, de grafvondsten en de dakpannen wijzen erop dat er dichtbij Romeinen moeten hebben gewoond. De Romeinen bouwden hun villa's bij voorkeur bij stromend water en tegen de zonnige zuidflank van heuvels. Deze plek voldoet aan die voorwaarden.

Een villa op het platteland heette bij de Romeinen een villa rustica. Bij een villa rustica hoorden landerijen die bewerkt werden door slaven of pachters. De villa bestond uit gebouwen en vertrekken die bestemd waren voor landbouw en nijverheid. Er waren slavenverblijven, stallen, silo's, schuren, maalinrichtingen, wijn- en olijfpersen. Werktuigen en gebruiksvoorwerpen werden op het terrein van de villa vervaardigd. Er was dan bijvoorbeeld een schoenmakerij, een smederij en een pottenbakkerij. De villa leverde producten voor de markt, voornamelijk olie, wijn en fruit. Men hield zich ook bezig met het kweken van vis, het fokken van paarden, gevogelte en vee. De villa was een agrarisch bedrijf met een hoofdgebouw en een stelsel van gebouwen er omheen.